

dovršeniu predmetného trestného činu. Dôvod trestnosti spočíva tu však v tom, že činnosť páchatelova aspoň v smysle abstraktnom je spôsobilá uskutočniť skutkové znaky dotyčného deliktu a preto znamená bezprostredné ohrožovanie chráneného právneho statku.

(Pokračovanie nasleduje.)

Dr. Alexander Tholt, hl. komisár slov. železníc:

Premľanie v železničnom tovarovom prepravnom práve¹⁾

Skratky:

- MDT = Medzinárodná dohoda o preprave tovaru po železniciach (číslo 58/1938 Sb. z. a n.).
ŽPP = Železničný prepravný poriadok, vydaný vl. n. č. 163/1938 Sb. z. a n., novelizovaný vl. n. č. 148/1944 Sl. z.
DU = Doplňujúce ustanovenia k železničnému prepravnému poriadku, vydané v smysle čl. 3 ŽPP.
T = Trnka-Tyl: »Přehled judikatury ve věcech železničních«, sv. I-XII, vydávaný ako príloha k »Časopisu pro železniční (dopravní) právo a politiku«.
RNS = Rozhodnutie Najvyššieho súdu.
NT¹ = Nákladná tarifa slovenských železníc, sošit 1.
ZTU = Základné tarifné ustanovenia, obsiahnuté v NT₁.
Sv. = Sväzok.

I.

Všeobecne.

Premľanie je kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého nárok (teda žalovateľnosť alebo vykonateľnosť) plynúci z určitého subjektívneho práva možno odvrátiť námietkou.

Ak má byť reč o premľaní v železničnom tovarovom prepravnom práve musíme rozlišovať nároky

a) vyplývajúce z prepravnej smluvy,²⁾

¹⁾ Čl. 45 MDT; čl. 107 ŽPP.

²⁾ Sem patria napr. nároky na náhradu za úplnú alebo čiastočnú stratu; za poškodenie alebo oneskorené dodanie tovaru; na doplatenie alebo vrátenie dovozného, vedľajších poplatkov alebo prirážok k dovoznému; nároky z dobierok; nároky na vyplatenie výťažku z predaju; na zaplatenie doplatku k clu; na náhradu škody vzniklej železnici neriadnym obalom tovaru; na náhradu útrat vzniklých prijímateľom márnym pokusom o odber; nároky na vykonanie zmien prepravnej smluvy; nároky z prepravných prekážok alebo prekážok pri dodaní; na vydanie nákladného listu alebo sprievodných listín; nároky z nesprávneho smerovania zásielok; nároky na upovedomenie o preplatku zisteného železnicou; nároky pre porušenie poradia vypravenia; nároky na vrátenie náhrady získanej od železnice neprávom; na zaplatenie sumy rovnajúcej sa sume získanej od železnice podvodne atď.

b) vyplývajúce z iných titulov.

Ad a) Pre nároky vyplývajúce z prepravnej smluvy — a to jak pre nároky železnice proti oprávnenému, tak i pre nároky oprávneného proti železnici, ktoré nezanikly odberom tovaru³⁾ — železničné tovarové prepravné právo výslovne stanoví osobitné premlčanie lehoty a upravuje i ostatné s premlčaním súvisiace otázky (začiatok, spočívania, pretrhnutie, účinky premlčania).

Ad b) Pre nároky vyplývajúce z iných titulov, najmä zo smlúv súvisiacich s prepravou smluvou, alebo ex lege,⁴⁾ v železničnom tovarovom prepravnom práve niet osobitnej úpravy; o premlčaní týchto nárokov platia u nás ustanovenia všeobecného súkromného práva, preto sa im nebudeme venovať, ale obmedzíme sa len na nároky vyplývajúce z prepravnej smluvy.

II.

Premlčacie lehoty.

Nároky z prepravnej smluvy premlčujú sa zásadne v jednom roku,⁵⁾ výnimka platí pre isté taxatívne vypočítané nároky, ktoré sa premlčujú v troch rokoch, sú to:

a) Nároky odosielateľa na vyplatenie dobievky, vybranej železnicou od prijímateľa.

b) Nároky odosielateľa na vyplatenie výťažku z predaju.⁶⁾

c) Nároky za škody spôsobené zlým úmyslom.

d) Nároky z podvodného získania náhrady od železnice.⁷⁾

Ad a) Odosielateľ môže zafažiť zásielku dobierkou až do jej hodnoty. Prijímateľom zaplatená dobieрка musí byť

³⁾ Viď Dr. Tholt: »Zánik nárokov proti železnici podľa ustanovení železničného tovarového prepravného práva«, Hospodárske rozhľady XIX, č. 9/10.

⁴⁾ Sem patria napr. nároky z dočasnej úschovy tovaru podľa čl. 5 § 3 MDT (čl. 61 ŽPP); z porušenia prepravnej povinnosti podľa čl. 5 § 6 MDT (čl. 4 § 3 ŽPP); zo záložného práva železnice podľa čl. 25 MDT (čl. 63 § 52 ŽPP); z uskladnenia po odbere tovaru; z oneskoreného pristavenia objednaného vozňa (čl. 14 § 2 MDT; čl. 58 § 3 ŽPP); nároky železníc zo vzájomného vyúčtovania a postihu (čl. 47—52 MDT; čl. 109 ŽPP); nároky na náhradu ak prihlásil colný deklarant tovar k vyceleniu podľa vyššej sadzby; nárok na vrátenie prepravného vzniklého závlakom zásielky.

⁵⁾ Článok 107 ŽPP o jednoročnom premlčaní nárokov z prepravnej smluvy platí tiež pre nároky vzniklé železnici proti prepravcovi. — Počiatok uvedenej jednoročnej lehoty treba posudzovať podľa § 1489 obč. zák. T. — Sv. XI, č. 2645; RNS z 28. II. 1940, Rv I 952/39.

⁶⁾ Premlčaniu podľa čl. 45 § 1 MDT podlieha tiež nárok železničnej správy na vyrovnanie nedoplatku dovozného, ktorý nebol uhradený z výťažku predaja zásielky vo verejnej dražbe. T. — Sv. X — č. 2007, RNS z 18. VI. 1935, zn. sp. Rv I 1492/33.

⁷⁾ Toto ustanovenie zdá sa byť prebytočným (superfluum), keďže ide o prípady zahrnuté už sub c); v prípade podvodu ide vlastne vždy o počínanie zo zlého úmyslu.

železnicou odosielateľovi prichystaná v medzinárodnej preprave do 6 týždňov, vo vnútrozemskej preprave do 21 dní od zaplatenia prijímateľom. Pri nezachovaní týchto lehôt je železnica povinná platiť po ich uplynutí 6% úroky. Ak železnica vydala zásielku prijímateľovi bez toho, že by bol zaplatil dobierku, ktorou bola zaťažaná, je železnica povinná nahradiť odosielateľovi z toho vzniklú škodu až do výšky dobierky (má však právo postihu proti prijímateľovi).⁸⁾

Trojročná premlčacia lehota vzťahuje sa len pre nároky odosielateľa na vyplatenie dobierky a pre nároky na úroky z titulu oneskoreného vyplatenia dobierky.

Ostatné nároky odosielateľa, ktoré môžu vzniknúť zo zaťaženia tovaru dobierkou premlčujú sa v jednom roku, napr. spomenutý nárok na náhradu škody vzniklej odosielateľovi pre nevyinkasovanie dobierky železnicou od prijímateľa.

Dlhšia premlčacia lehota u nároku odosielateľa na vyplatenie dobierky je opodstatnená tým, že inkasovanie dobierky železnicou od prijímateľa pre odosielateľa koná sa na základe splnomocnenia (inkasomandát) a tým, že krátka premlčacia lehota mohla by ľahko viesť k bezdôvodnému obohateniu železnice.

Ad b) V ý ť a ť o k z p r e d a j u získava železnica predajom neodbytného tovaru; musí ho odosielateľovi vyplatiť.⁹⁾

Treba zdôrazniť, že trojročná premlčacia lehota vzťahuje sa len pre nároky odosielateľa, hoci nárok na výťažok z predaju môže vzniknúť aj prijímateľovi, t. j. v prípade tzv. p r i e ť a h u v o d b e r e.¹⁰⁾ O p r i e ť a h u v o d b e r e hovoríme, keď prijímateľ vymení nákladný list, tovar však neodoberie. V takom prípade môže železnica tovar odpredať a výťažok z predaju musí dať prijímateľovi k dispozícii. Pre nárok na takýto výťažok trojročná premlčacia lehota neplatí. Tento nárok vymyká sa vôbec z rámca prepravnej smluvy, pretože po vymenení nákladného listu zavčasu neodobraný tovar pokladá sa za vydaný, takže ponechaním tovaru u železnice vzniká úschovná smluva a v dôsledku toho nárok prijímateľa na vyplatenie výťažku treba pokladať za nárok z úschovnej nie z prepravnej smluvy, ktorý sa premlčuje podľa ustanovení všeobecného súkromného práva.

Dlhšia premlčacia lehota je opodstatnená i v tomto prípade tým, že ide o sumu, vybranú železnicou pre tretiu osobu.

Ad c) Ako nároky za škody spôsobené z l ý m ú m y s l o m prichádzajú do úvahy nielen nároky na náhradu škody vzniklej úplnou alebo čiastočnou stratou, poškodením tovaru alebo prekročením dodacej lehoty, ale aj iné nároky na náhradu

⁸⁾ Čl. 19 §§ 1, 3 MDT; čl. 70 §§ 1—3 ŽPP.

⁹⁾ Čl. 24 § 2 MDT; čl. 74 § 7 ŽPP.

¹⁰⁾ Čl. 24 § 2 MDT; čl. 74 §§ 9—11 ŽPP.

škody vzniklej porušením smluvných povinností zo zlého úmyslu (nie aj z veľkej nedbalosti), či už ide o nároky železnice proti oprávnenému alebo naopak. Napr. nárok železnice proti odosielateľovi pre škodu vzniklú úmyselným vadným balením tovaru,¹¹⁾ úmyselnými nesprávnymi údajmi v nákladnom liste,¹²⁾ úmyselným nepripojením, nesprávnosťou alebo neúplnosťou sprievodných listín. Nároky odosielateľa proti železnici za škody vzniklé úmyselným vydaním tovaru železnicou bez vybrania dohierky od prijímateľa;¹³⁾ za škody vzniklé nevykonaním zmien prepravnej zmluvy atď.¹⁴⁾

Medzi škodou a zlým úmyslom musí byť príčinný vzťah, ktorý je povinný dokázať uplatňovateľ nároku.

Dlhšia premlčacia lehota u týchto nárokov je opodstatnená úvahou, že ten, kto druhej smluvnej strane úmyselne zapríčini škodu nie je hodný nejakého šetrenia a preto si nezaslúži ani výhodu krátkeho, jednoročného premlčania.

Keďže zlý úmysel železnice môže sa v praxi len zriedka kedy vyskytnúť nemá ustanovenie o trojročnom premlčaní nárokov proti železnici praktického významu; uplatní sa však skôr u nárokov železnice proti odosielateľovi.

Ad d) Náhrada prijatá od železnice neprávom musí jej byť vrátená. Tento nárok železnice na vrátenie náhrady premlčuje sa v jednom roku.

Pri podvode má železnica okrem toho nárok na zaplatenie sumy, rovnajúcej sa sume neprávom vyplatenej, bez újmy trestných následkov (konvenčná pokuta).¹⁵⁾ Tento nárok železnice premlčuje sa v troch rokoch.

Opodstatnenie dlhšej premlčacej lehoty je totožné ako v predošlom prípade.

III.

Začiatok premlčania.

Premlčanie vo všeobecnom súkromnom práve začína sa pri obligačno-právnych nárokoch vtedy, keď sa staly splniteľnými (actio nata); ak však splatnosť závisí od vypovedania pohľadávky veriteľom začína premlčanie okamihom vzniku pohľadávky.

Pokiaľ ide o začiatok premlčania u nárokov z prepravnej zmluvy treba rozlišovať nároky

a) u ktorých pre začiatok premlčania platia osobitné ustanovenia železničného tovarového prepravného práva.

¹¹⁾ Čl. 12 § 4 MDT; čl. 56 § 4 ŽPP.

¹²⁾ Čl. 7 § 1 MDT; čl. 49 ŽPP.

¹³⁾ Čl. 19 § 3 MDT; čl. 70 § 3 ŽPP.

¹⁴⁾ Čl. 22 § 1 MDT; čl. 72 § 1 ŽPP.

¹⁵⁾ Čl. 38 MDT; čl. 100 ŽPP.

b) u ktorých pre začiatok premlčania platia zásady všeobecného súkromného práva.

Ad a) Začiatok premlčania je osobitne upravený u týchto nárokov:

1. Nároky na náhradu za čiastočnú stratu, za poškodenie alebo za prekročenie dodacej lehoty.

2. Nároky na náhradu za úplnú stratu.

3. Nároky na doplatenie alebo vrátenie súm, ktoré možno požadovať na základe prepravnej zmluvy.

4. Nároky týkajúce sa dobierok.

5. Nároky na vyplatenie výťažku z predaju.

6. Nároky na zaplatenie colných pohľadávok požadovaných colným úradom.

7. Nároky na doplatenie rozdielu dovozného alebo prirážky, ak prijímateľ tovar nepoužil k účelu, ku ktorému ho mal podľa nákladného listu použiť, alebo ak nezaobchádzal s tovarom podľa prehlásenia v nákladnom liste.

Ad 1. Premlčanie nárokov na náhradu za čiastočnú stratu, poškodenie alebo za oneskorené dodanie začína sa dňom dodania tovaru. Dodanie možno definovať ako úkon, ktorým sa železnica so súhlasom prijímateľa (trebárs konkludentného) vzdáva povinnej starostlivosti o tovar a ktorým sa dáva prijímateľovi možnosť, aby s tovarom voľne disponoval

Za deň dodania treba pokladať deň, v ktorom tovar v nákladnom liste označený, bol dodaný v stanici určenia prijímateľovi, označenému v nákladnom liste, alebo podľa zmeny prepravnej zmluvy. Ak rôzne časti (kusy) zásielky boli dodané v rôznych dňoch, treba za začiatok premlčacej lehoty pokladať deň, kedy bol dodaný posledný kus. Taktiež pri čiastočnej strate treba klásť počiatok premlčacej lehoty na deň, kedy bol dodaný posledný kus z tých, ktoré boli skutočne dodané. Pri zásielkach vozňových treba pokladať tovar za dodaný, keď bol vozeň prijímateľovi pristavený a olôvka sňatá.

Za dodanie treba pokladať i tzv. náhradné dodanie, t. j. keď ide o prípady uskladnenia neodbytného tovaru v železničných priestoroch alebo uloženia tovaru železnicou u špeditéra alebo vo verejnom skladišti, ktoré sú s hľadiska zodpovednosti železnice ex lege na roveň postavené dodaniu tovaru prijímateľovi.¹⁶⁾

U tovaru, ktorý bol pôvodne pokladaný za stratený, ale neskôršie nájdený a oprávnenému dodatočne dodaný¹⁷⁾ platí deň tohto dodania za začiatok premlčania pre nároky, ktoré boli podané za čiastočnú stratu, poškodenie tovaru alebo za prekročenie dodacej lehoty.

Dôležitá je otázka, kedy začína premlčanie nárokov za čiastočnú stratu alebo poškodenie vozňových zásielok

¹⁶⁾ Čl. 89 § 2 ŽPP.

¹⁷⁾ Čl. 30 MDT; čl. 100 ŽPP.

z n o v u p o d a n ý c h (reexpedovaných) bez preloženia nových nákladným listom. Pre tieto zásielky platí totiž domnienka, že čiastočná strata alebo poškodenie ak boli zistené za poslednej prepravnej smluvy, vznikly za tejto smluvy.¹⁸⁾

Ak táto domnienka nie je vyvrátená protidôkazom železnice, že škoda vznikla za predošlej prepravy, začína sa premlčanie dňom, v ktorom bol tovar d o d a n ý p o s l e d n é m u p r i j í m a t e ľ o v i. Ak však domnienka je vyvrátená spomenutým protidôkazom železnice, začína sa premlčanie dňom, v ktorom sa tovar za predošlej prepravy pokladá za dodaný, t. j. dňom z n o v u p o d a n i a.

Pre nárok za prekročenie dodacej lehoty pri znovupodaní (reexpedícii) tovaru spomenutá právna domnienka neplatí, preto tento nárok môže byť uplatnený vždy len na základe tej prepravnej smluvy, za realizovania ktorej došlo k oneskoreniu. Ak dodacia lehota bola prekročená za predošlej prepravy, začína sa premlčanie dňom znovupodania; keď však došlo k oneskoreniu za poslednej prepravy, začína sa premlčanie dňom dodania tovaru poslednému prijímateľovi.

Ad 2. Pri nárokoch na náhradu za úplnú stratu začína sa premlčanie tridsiatym dňom p o u p l y n u t í d o d a c e j l e h o t y.

Toto ustanovenie naväzuje na domnienku vyslovenú v železničnom tovarovom prepravnom práve, že tovar možno bez ďalších dôkazov pokladať za stratený, ak nebol prijímateľovi dodaný, alebo pre neho k odberu prichystaný v 30 dňoch po uplynutí dodacej lehoty.¹⁹⁾ Premlčanie začína sa uvedeným dňom, bez ohľadu, či nárok na náhradu za čiastočnú stratu uplatňuje sa na základe spomenutej domnienky alebo na základe dokázanej skutočnej straty (zničenie tovaru, vydanie neoprávnenej osobe, t. j. inému ako prijímateľovi, uvedenému v nákladnom liste, dodanie zameneného tovaru atď.).

Ad 3. Do skupiny nárokov na doplatenie alebo vrátenie súm, ktoré možno požadovať na základe prepravnej smluvy zaraďuje železničné tovarové prepravné právo viaceré nároky, u ktorých pre začiatok premlčania platia rôzne okamihy:

I. Nároky na doplatenie alebo vrátenie dovozného, vedľajších poplatkov, prirážok alebo výdavkov. Sem patria jak nároky železnice na doplatenie, keď bolo menej zaplatené, tak i nároky oprávneného na vrátenie, keď bolo viac zaplatené. Pri týchto nárokoch začína sa premlčanie dňom u s k u t o č n e n i a p a t r i č n e j p l a t b y.²⁰⁾

¹⁸⁾ Čl. 27 § 4 MDT; čl. 89 § 6 ŽPP.

¹⁹⁾ Čl. 30 § 1 MDT; čl. 92 § 2 ŽPP.

²⁰⁾ Premlčacia lehota pre nároky z nesprávneho výpočtu dovozného podľa § 71 ž. d. p. (teraz čl. 107 § 2c) ŽPP), počína sa uplynutím dňa, kedy bolo skutočne platené a nie dňom, kedy bol železnicou poskytnutý úver dovozného. T. — Sv. V. č. 1175: RNS, z 30. I. 1928, č. Rv III 860/27.

II. Nároky na zaplatenie dovozného, vedľajších poplatkov, prirážok alebo výdavkov, ktoré mali byť, ale neboli zaplatené. Sem patria len nároky železnice proti odosielateľovi alebo prijímateľovi, ktorí vôbec neplatili. Pri týchto nárokoch začína sa premlčanie dňom prijatia tovaru na prepravu, bez ohľadu či mal platiť pri podaji odosielateľ alebo prijímateľ v stanici určenia.

Za deň platenia a deň prijatia tovaru treba pokladať — pokiaľ nebol prevedený protidôkaz — deň, kedy bola na nákladnom liste otlačená prijímacia, resp. saldovacia pečiatka.

III. Nároky na zaplatenie alebo vrátenie súm, zaplatených podľa výplatného (frankatúrneho) účtu.²¹⁾ Tu prichádzajú do úvahy jak nároky železnice na doplatenie súm nekrýtených sľozenou zálohou, tak i nároky odosielateľa na vrátenie. Pre všetky nároky začína sa premlčanie dňom vyúčtovania s odosielateľom. S odosielateľom vyúčtovať musí železnica v preprave vnútrozemskej najneskoršie do 14 dní po odovzdaní nákladného listu prijímateľovi, v preprave medzinárodnej najneskoršie do mesiaca po uplynutí dodacej lehoty. Vyúčtovanie pokladá sa za uskutočnené v okamihu, v ktorom došlo odosielateľovi upovedomenie o výsledku zúčtovania.

IV. Nároky železnice na zaplatenie sumy, ktorú zaplatil prijímateľ miesto odosielateľa alebo odosielateľ miesto prijímateľa a ktorú železnica je povinná vrátiť oprávnenému. Premlčanie začína sa dňom vrátenia tejto sumy. Podľa povahy vecí prichádza tu do úvahy deň skutočného vyplatenia priamo osobe reklamanta alebo deň odoslania sumy na adresu reklamanta.

Ad 4. Pri nárokoch týkajúcich sa dobierok začína sa premlčanie v preprave medzinárodnej 42. dňom, v preprave vnútrozemskej 14. dňom po uplynutí dodacej lehoty. Toto ustanovenie vzťahuje sa na všetky nároky vyplývajúce z uloženia dobierok na zásielky, najmä na nároky odosielateľa na náhradu pre vydanie tovaru železnicou bez zaplatenia dobierky prijímateľom; na vyplatenie dobierkovej sumy vybranej železnicou od prijímateľa,²²⁾ na úroky pre oneskorené vyplatenie dobierkovej sumy.

Ad 5. Pri nárokoch na vyplatenie výťažku z predaju začína sa premlčanie dňom predaju. Toto ustanovenie platí len pre nároky odosielateľa na vyplatenie výťažku, ktorý železnica získala odpredajom neodbytného tovaru a ktorý musí odosielateľovi vyplatiť, neplatí aj pre nároky prijímateľa na vyplatenie výťažku z predaju tovaru pri prieľahu v odbere. Srov. pozn. 10.

²¹⁾ Čl. 17 § 5 MDT; čl. 68 § 5 ŽPP.

²²⁾ Čl. 19 §§ 2, 3 MDT; čl. 70 §§ 2, 3 ŽPP

Ad 6. Pri nárokoch na zaplatenie colných pohľadávok požadovaných colným úradom začína sa premlčanie dňom uplatnenia nároku colným úradom.

Pokiaľ je tovar na ceste splňuje colné predpisy (i predpisy iných správnych úradov, napr. daňových, finančných, policajných atď.) železnica.²³⁾ Pohľadávky, ktoré zaplatila po vyclení zásielky colnému úradu, vyberie potom od prijímateľa pri vydaní zásielky.²⁴⁾ Ak colný úrad omylom započítal menšie poplatky ako predpisujú colné predpisy (najmä colný sadzobník), je železnica povinná zaplatiť colným úradom požadovaný doplatok, Prirôzene, že železnica doplatenú sumu môže zas požadovať od oprávneného.

Osobitné ustanovenie začiatku premlčania u colných pohľadávok je opodstatnené tým, že colný úrad často požaduje doplatok po uplynutí jednoročnej premlčacej lehoty. Aby záujmy železnice boli zaistené, stanoví právny poriadok, že premlčanie spomenutých nárokov železnice začína sa až dňom uplatnenia nároku colným úradom.

Ad 7. Ak prijímateľ prijme nákladný list, v ktorom ako podmienka tarifovania alebo výpočtu dovozného je stanovené, že tovar bude použitý na určitý účel alebo že s tovarom bude zaobchádzané podľa prehlásenia v nákladnom liste, je povinný tejto podmienke aj vyhovieť. Železnica je oprávnená i dodatočne žiadať, aby prijímateľ zásielky na vlastné trovy preukázal predložením obchodných kníh, dokladov alebo iným spôsobom, že zásielku použil na označený účel, alebo že bolo s ňou zaobchádzané označeným spôsobom.

Ak sa zistí, že tarifnej účelovej doložke nebolo vyhovené, je prijímateľ povinný zaplatiť za celú zásielku rozdiel medzi dovozným, vypočítaným podľa zapísaného prehlásenia, a dovozným podľa sadzieb príslušnej pravidelnej tarifnej triedy, stanovenej pre patričný tovar; okrem tohto rozdielu je prijímateľ povinný zaplatiť aj prirážku v dvojnásobnej výške tohto rozdielu.

Premlčanie nároku na doplatok a prirážku začína sa dňom, keď sa železnica dozvedela o tom, že zásielka (alebo jej časť) bola použitá na iný účel, alebo že s ňou (alebo s jej časťou) bolo zaobchádzané inak, ako bolo na nákladnom liste prehlásené.²⁵⁾

Pri všetkých vymenovaných nárokoch deň označený ako počiatok premlčania sa nepočíta do lehoty, t. j. za prvý deň lehoty platí deň, ktorý po ňom nasleduje (napr. ak došlo k odberu tovaru 23. októbra, začne premlčanie plynúť 0.00 hodinou 24. októbra).

²³⁾ Čl. 15 § 1 MDT; čl. 62 § 1 ŽPP.

²⁴⁾ Čl. 20, 25 MDT; čl. 63 § 4, 5 ŽPP.

²⁵⁾ Čl. 107 § 2 d), čl. 51 § 6 ŽPP; § 9 h) ZTU v Nákladnej tarife slovenských železníc, sošit 1.

Počiatok premlčania je stanovený absolútne, t. j. beh lehoty začína sa okamihom v zákone stanoveným, nezávisle od toho, kedy nárok vznikol a kedy sa oprávnený dozvedel o skutočnostiach opodstatňujúcich jeho nárok (napr. o strate alebo poškodení tovaru).

Keď u tej istej prepravnej smluvy vznikne niekoľko rôznych nárokov treba počítať pre každý nárok premlčaciu lehotu osobitne.

Ad b) Ako sme videli premlčacia lehota je stanovená pre všetky nároky z prepravnej smluvy, začiatok premlčacej lehoty je však stanovený len pre určité nároky. Pre ostatné nároky z prepravnej smluvy nevymenované medzi nárokmi 1 až 7 (podobne ako pre nároky vzniklé z iného titulu ako zo smluvy prepravnej) platia pre začiatok premlčania zásady všeobecného súkromného práva.²⁶⁾ Sem patria napr. tieto nároky z prepravnej smluvy: nároky pre nedodržanie poradia vypravenia tovaru,²⁷⁾ pre nepodanie alebo oneskorené podanie zprávy o príchode tovaru,²⁸⁾ o prepravnej prekážke,²⁹⁾ o prekážke pri dodaní, o zamýšľanom predaji neodbytného tovaru,³⁰⁾ nároky odosielateľa vyplývajúce z nevykonania, resp. nesprávneho vykonania zmeny prepravnej smluvy,³¹⁾ nároky oprávneného proti železnici pre stratu sprievodných listín,³²⁾ nároky železnice z titulu neriadneho balenia tovaru atď.³³⁾

IV.

Pretrhnutie a spočívanie premlčania.³⁴⁾

Plynutie premlčacej lehoty môže byť zastavené tzv.

a) pretrhnutím a

b) spočívaním.

Ad a) Pretrhnutie³⁵⁾ premlčacej lehoty záleží v tom, že len čo sa dostaví dôvod pretrhnutia, prestane plynutie premlčacej lehoty a keď dôvod pominie, môže dôjsť k premlčaniu len vtedy, ak lehota začne plynúť znovu od samého začiatku.

²⁶⁾ Jednoročná premlčacia lehota, platná pre nároky železnice z prepravnej smluvy začína plynúť (podľa § 1489 obč. zák.) dňom, kedy sa železnica dozvedela o škode (o nedoplatku dovozného) a o osobe škodcu (o vstupe prijímateľa tovaru do prepravnej smluvy). T. — Sv. XII — č. 2850: RNS zo 17. IX. 1941, Rv II 222/41.

²⁷⁾ Čl. 5 §§ 4, 6 MDT; čl. 60 §§ 3, 4 ŽPP.

²⁸⁾ Čl. 16 § 2 MDT; čl. 66 § 2 ŽPP.

²⁹⁾ Čl. 23 MDT; čl. 73 ŽPP.

³⁰⁾ Čl. 24 MDT; čl. 74 ŽPP.

³¹⁾ Čl. 22 MDT; čl. 72 ŽPP.

³²⁾ Čl. 13 § 2 MDT; čl. 57 § 4 ŽPP.

³³⁾ Čl. 12 § 4 MDT; čl. 56 § 4 ŽPP.

³⁴⁾ Spočívanie a pretrhnutie premlčania v medzinárodnej preprave riadi sa právnymi normami toho štátu, v ktorom bola podaná žaloba (čl. 45 § 4 MDT).

³⁵⁾ K otázke pretrhnutia premlčania nárokov z nesprávneho výpočtu dovozného. T — Sv. I — č. 60: RNS z 1. II. 1921, č. j. Rv II 299/20.

Vo všeobecnom súkromnom práve figurujú tieto dôvody pretrhnutia premlčacej lehoty: podanie žaloby, ale len v medziach žaloby a pod podmienkou, že žalobník spor vyhrá (ak spor prevedný na základe tejto žaloby žalobník prehrá, potom podanie žaloby nemá účinky na beh premlčacej lehoty); podanie exekučného návrhu pod podmienkou, že mu bude vyhovené; uplatnenie nároku upomienkou, kompenzačnou námietkou a iným podobným spôsobom (napr. cesiou, intabulovaním atď.); uznanie nároku (najmä aj platením splátky, úrokov atď.).

Podľa výslovných ustanovení železničného tovarového prepravného práva ako dôvody pretrhnutia premlčania prichádzajú do úvahy: uznanie, pokonávka a rozsudok.³⁶⁾

U z n a n i e môže byť výslovné alebo konkludentné. Uznaním je i ponuka náhrady; od okamihu kedy dostal oprávnený ofertu, začína znova plynúť premlčacia lehota, a to podľa ustanovení železničného tovarového prepravného práva, pretože i po uznaní ide o tú istú causa debendi.

P o k o n á v k o u vzniká nový právny dôvod (titul) nároku, ktorý s pôvodným právnym úkonom nemá nič spoločného (novácia); pre tento nový nárok zakladajúci sa na pokonávke platí premlčacia lehota podľa všeobecného súkromného práva.

R o z s u d k o m nevzniká nový právny dôvod nároku, pretože sudca len deklaruje za správny a pravdivý už jestvujúci právny dôvod.

A d b) S p o č í v a n i e premlčacej lehoty záleží v tom, že behom určitého času, pokiaľ trvá dôvod spočívania, plynutie premlčacej lehoty stojí, ale po odpadnutí dôvodu spočívania pokračuje, pričom sa predtým uplynutá lehota pripočíta.

Dôvodmi spočívania³⁷⁾ podľa všeobecného súkromného práva sú najmä: vyššia moc³⁸⁾ (vis maior); prerušenie súdnej činnosti (iuristitium); zákonné moratorium; pokiaľ je osoba, proti ktorej sa premlčuje nespôsobilá konať a nemá zákonného zástupcu a pod.

Okrem týchto dôvodov spočívania pozná železničné tovarové prepravné právo pre premlčanie nárokov z prepravnej zmluvy ešte zvláštny dôvod spočívania, a to podanie p l a t n e j r e k l a m á c i e.

Zavedenie tohto dôvodu zakladá sa na úvahe zákonodarcu, že na vybavenie reklamácií železnicou je potrebný určitý čas; nebolo by preto spravodlivé, aby nárok oprávneného bol za-

³⁶⁾ Čl. 47 § 1 MDT; čl. 107 § 1 ŽPP.

³⁷⁾ Plynutie a spočívanie premlčacej lehoty odškodňovacích nárokov z prepravnej zmluvy. T. — Sv. III — č. 627: RNS z 13. V. 1924, č. j. Rv I 122/24.

³⁸⁾ Premlčanie nároku nespočívá nepriateľským vpádom, ak mohol byť napriek tomu uplatňovaný. T. — Sv. III — č. 566: RNS z 30. I. 1924, č. j. Rv III 655/23.

mietnutý preto, že medzitým došlo k premlčaniu; s druhej strany však by nebolo účelné, aby behom prejednávania reklamácie oprávnený musel podať žalobu, aby tým predišiel premlčaniu svojho nároku.

Platnou reklamáciou rozumieme³⁹⁾ mimosúdne, písomné, patričnými dokladmi o oprávnenosti doložené uplatnenie nárokov z prepravnej zmluvy oprávnenou⁴⁰⁾ (aktívne legitimovanou) osobou, u príslušnej⁴¹⁾ (pasívne legitimovanej) železnice.

Z povahy reklamácie vyplýva, že musí sa stať v takej forme, aby bolo zrejmé, že aký nárok oprávnený uplatňuje. Nie je preto reklamáciou púhy dotaz po osude zásielky, alebo žiadosť o pátranie po stratenej zásielke, bez toho, že by oprávnený výslovne uplatnil svoj nárok na náhradu. Podobne nestačí pohrozenie neskoršou reklamáciou. Taktiež nie je reklamáciou žiadosť o spísanie zisťovacej zápisnice, ani samotné spísanie tejto,⁴²⁾ stačí však keď oprávnený v zápisnici prehlási, že žiada náhradu.

Podaním reklamácie nespočíva premlčanie všetkých nárokov vyplývajúcich z tej istej prepravnej zmluvy, ale len premlčanie toho nároku, ktorý je predmetom reklamácie. Pre nároky, ktoré nie sú predmetom reklamácie, plynie premlčanie nerušene ďalej. Ak v tej istej reklamácii uplatňujú sa viaceré nároky, spočíva premlčanie všetkých uplatnených nárokov; spočívania musí však byť pre všetky nároky osobitne posúdené (pre jeden nárok môže byť totiž reklamácia platná, pre druhý nárok neplatná, napr. pre nedostatok aktívnej legiti-mácie). Uplatňovaný nárok nemusí byť vyčíslený.

Spočívania premlčania začína sa v preprave medzinárodnej okamihom dôjdenia platnej reklamácie na príslušné služobné miesto pasívne legitimovanej železnice; v preprave vnútrozemskej okamihom podania platnej reklamácie na poštu (rozhoduje dátum poštovej pečiatky).

Podaním platnej reklamácie vzniklé spočívania končí sa akonáhle železnica písomne zamietne reklamáciu a vráti doklady, ktoré k nej boli pripojené. Pokračovanie premlčania je teda závislé od týchto dvoch predpokladov:

³⁹⁾ Čl. 40 MDT; čl. 102 § 4 ŽPP.

⁴⁰⁾ Reklamáciou, ktorú podá osoba neoprávnená nespočíva premlčanie. T — Sv. IV — č. 841: RNS z 30. XII. 1924, č. j. Rv I 1580/24; RNS zo 16. VI. 1925, č. j. Rv I 644/25. T — Sv. VI — č. 1290: RNS z 31. I. 1929, č. j. Rv I 839/28.

⁴¹⁾ Premičanie nárokov zo straty tovaru spočíva podaním reklamácie u ktorejkoľvek pasívne legitimovanej železnice. T — Sv. II — č. 299: RNS z 20. III. 1111, č. j. Rv I 1364/22.

⁴²⁾ Súpis skutkovej podstaty nemožno ešte sám osebe pokladať za ohlásenie nároku (reklamáciu). T — Sv. IV — č. 884: RNS zo 4. XI. 1928, č. j. Rv III 1052/24.

1. Písomné zamietnutie reklamácie.⁴³⁾

2. Vrátene reklamačných dokladov.

Ad 1. Reklamácia musí byť z a m i e t n u t á železnicou písomne. Ústné (telefonické) zamietnutie nestačí, práve tak ako nestačí ústna (telefonická) reklamácia. Výmer musí obsahovať formálne, jasné zamietnutie uplatneného nároku. Ak je nárok úplne alebo čiastočne uznaný, nemôže byť reč o skončení spočívania premlčacej lehoty (pri čiastočnom uznaní platí to prirodzene len pre uznanú časť nároku). Uznaním sa premlčanie pretrhuje, takže spočívanie už vôbec neprichádza do úvahy. Ak obsahom výmeru nie je konečné zamietnutie reklamácie, ale len informatívne oznámenie alebo vyzvanie na predloženie ďalších dokladov a pod., nemožno hovoriť o splnení prvej podmienky, takže spočívanie sa nekončí, ale trvá ďalej.

Ad 2. Druhým predpokladom, aby premlčanie mohlo pokračovať je v r á t e n i e d o k l a d o v železnicou. Všetky doklady musia byť vrátené, ktoré boli k reklamácií pripojené, bez ohľadu akú majú dôkaznú moc a či boli pripojené súčasne s reklamáciou, dodatočne alebo už skôr boli v držbe železnice. Doklady, ktoré je oprávnená železnica si ponechať (napr. plnomocenstvo, cesiu a pod.) samozrejme nemusia byť vrátené.

Smysel ustanovenia o vrátení dokladov väzí v tom, že premlčanie nemá skôr ďalej plynúť, kým nie je oprávnenému daná možnosť uplatniť domnelý nárok súdnou cestou.

Akonáhle železnica reklamáciu písomne zamietla a vrátila doklady k nej pripojené, p o k r a č u j e premlčanie ďalej a to počínajúc dňom, kedy tieto boli reklamantovi dodané, alebo kedy bol učený pokus o ich dodanie.⁴⁴⁾

D ô k a z o prijatí reklamácie alebo odpovedi a vrátení dokladov prislúcha strane, ktorá sa tejto skutočnosti dovoľáva. Táto zásada je len aplikovaním všeobecne platného procesného pravidla (asserenti incumbit probatio).

Spočívací účinok na plynutie premlčacej lehoty má len p r v á r e k l a m á c i a. Opätovnou reklamáciou toho istého (už raz zamietnutého) nároku nespočíva premlčanie. Na plynutie premlčacej lehoty nemá vliv ani rekurz na železničný správny úrad alebo iný nadriadený úrad. Druhá reklamácia

⁴³⁾ Pre účinok, ktorý má (podľa § 98 [3] ž. d. p. — teraz čl. 107 § 3 ŽPP) zamietnutie reklamácie na ďalšie splnenie premlčacej lehoty, je irrelevantné, z akého dôvodu došlo k zamietnutiu. T — Sv. III — č. 575: RNS z 26. II. 1924, č. j. Rv I 1480/23.

⁴⁴⁾ Ustanovenie čl. 45 § 3 MDT o tom, že premlčanie pokračuje dňom, kedy železnica zamietla reklamáciu písomne a vrátila doklady, nemá pre otázku premlčania právneho účinku, ak nárok reklamanta bol v dobe podania reklamácie už premlčaný. T. — Sv. X — č. 2381: RNS z 25. V. 1938, Rv I 708/37.

je nie len bezúčelná, ale ľahko môže viesť k tomu, že nárok reklamanta úplne zanikne.

Ďalšia reklamácia, i keď sa zakladá na tej istej prepravnej smluve ako reklamácia zamietnutá, predmetom ktorej je však iný nárok pokladá sa za prvú reklamáciu, preto má na premlčiaciu lehotu patričného nároku spočívací účinok.

Premlčanie nároku môže z rôznych dôvodov i viackrát spočívať; podaním reklamácie môže však spočívať len raz.

V.

Účinky premlčania.

O tom aké účinky sú spojené s premlčaním, železničné tovarové prepravné právo stanoví len toľko, že premlčané nároky z prepravnej smluvy nemôžu byť uplatnené a n i p r o t i ť a l o b o u a n i n á m i e t k a m i. Nakoľko táto úprava nie je vyčerpávajúca treba subsidiárne aplikovať v tomto smere ustanovenia všeobecného súkromného práva.

V štátoch, u ktorých sa uplatnila recepcia rímskeho práva, platí zásada, že premlčaním subjektívne právo nezaniká, možno ho platne splniť (naturálna obligácia) a kto ho splní, nemôže plnené zpät požadovať ako solutio indebiti; ďalej o premlčanom práve možno podať žalobu určovaciu, možno na ňom uplatniť právo zadržovacie, kompenzačné atď.

K premlčaniu sudca neprihliada ex officio, ale len vtedy, keď žalovaný uplatní premlčanie námietkou.

Ustanovenia železničného tovarového prepravného práva o premlčaní — ako vôbec všetky ustanovenia o zodpovednosti železnice — sú pvahy k o g e n t n e j preto nemôžu byť tarifami ani zvláštnymi úmluvami vylúčené alebo sťažené, ani zmiernené.

Literatúra:

Dr. Luby: Slovenské všeobecné súkromné právo (1941).

Dr. Nánássy: Das internationale Eisenbahnfrachtrecht (1943).

Dr. Nánássy: A magyar vasuti árufuvarozási jog (1942).

Wižďálek: Přehled předpisů o železniční přepravě, Sv. I—III (1923).

Wižďálek — Dr. Michálek: Vysvětlivky k společnému tarifu čsl. železnic (1938).

Trnka — Dr. Tyl: Přehled judikatury ve věcech železničních, Sv. I—XII.

Dr. Vacek: Zánik a promlčení nároků ze smluvy přepravní o cestovních zavazadlech, spěšninách a zboží, v č. 7/1931 »Časopisu pro železniční právo a politiku« (1931).

Dr. Loening: Internationales Ubereinkommen über den Eisenbahnfrachtverkehr vom 23. Oktober 1924 (1927).

Dr. Seligsohn: Internationales Ubereinkommen über den Eisenbahnfrachtverkehr vom 23. Oktober 1924 mit den einheitlichen Zusatzbestimmungen des Internationales Eisenbahn-Transportkomitees (1930).

Dr. Blume — Dr. Weirauch: Die Eisenbahnverkehrsordnung vom 16. Mai 1928.

Dr. Goltermann: Eisenbahnverkehrsordnung vom 8. September 1938 (1939).

Dr. Tholt: Železničná preprava, Sv. I, II (1941/42).